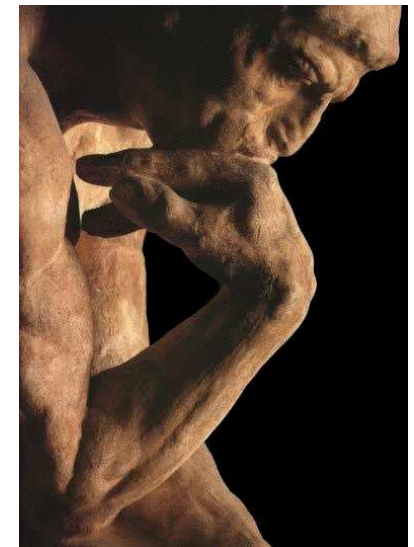

Vojko Strahovnik

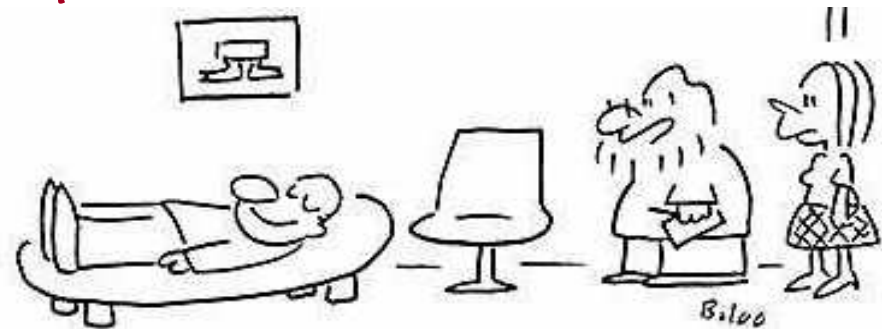

Oddelek za filozofijo, Filozofska fakulteta
19. november 2008

Kako kaj storiti v moralni dilemi

o vprašanja

- Ali so moralne dileme sploh možne?
- Ali so moralne dileme razrešljive?
- Kako so moralne dileme razrešljive?
- Kako se v moralni dilemi počutimo?

"I've got a moral dilemma here
— Mr. Zimmerman really needs
the sleep, but it's costing him
\$175.00 an hour."

Kaj sploh je moralna dilema?

- ko se pri svojem moralnem presojanju znajdemo v situaciji, ko ni enostavnega odgovora na vprašanje o tem, kaj moramo storiti
- *težka moralna odločitev*
- spremlja jo čustveno breme narave ali posledic odločitve
- moralna ali spoznava dilema: kje je razlika?

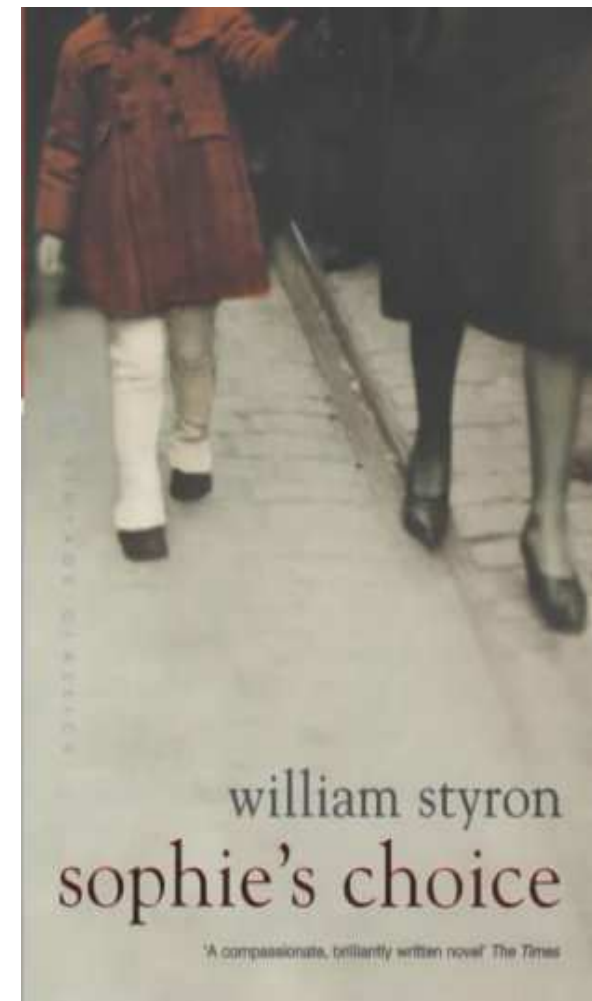
Primeri dilem: *Sartrov mladenič*

Sartre opisuje primer situacije, ko ga je med drugo svetovno vojno s prošnjo za nasvet obiskal mladenič, ki se je odločal med tem ali naj ostane doma in skrbi za svojo bolno mater ali pa naj odide od doma, se pridruži francoskemu uporniškemu gibanju v Angliji in se bori proti nacističnim okupatorjem, ki so mu ubili starejšega brata, ter na ta način izpolni svojo dolžnost do domovine in maščuje smrt brata. Mladenič je živel sam z materjo, ki jo je že prizadela bolečina ob izgubi enega sina, in odhod mlajšega bi jo močno prizadel.

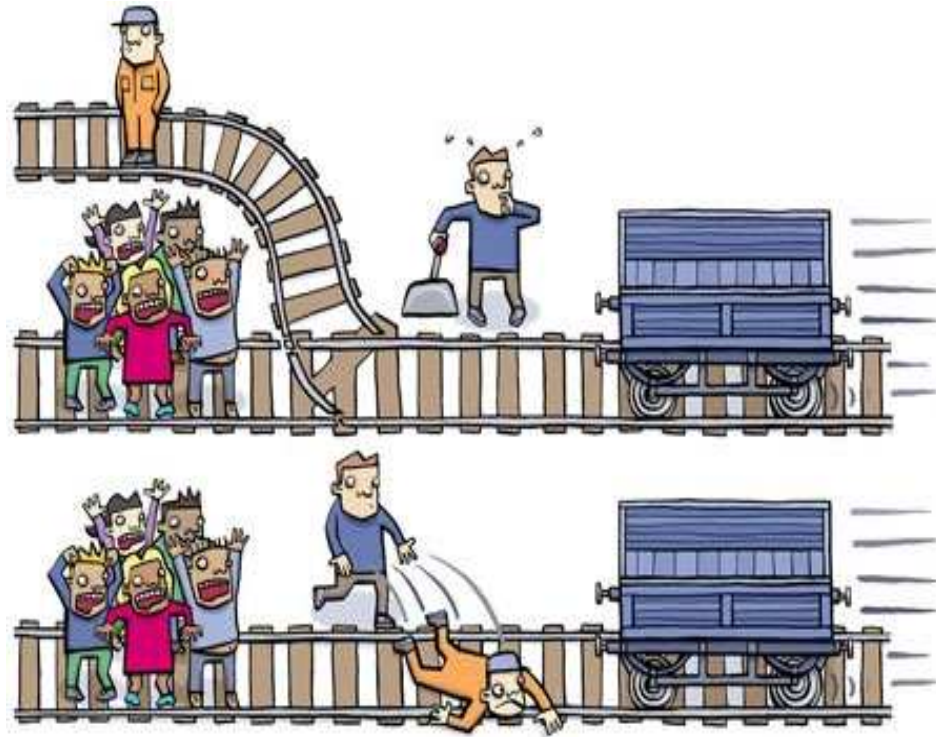
Primeri dilem: *Sofijina izbira*

Sofija je mati dveh otrok. Skupaj se med vojno znajdejo v nacističnem koncentracijskem taborišču. Paznik stopi pred Sofijo in ji naloži naslednjo izbiro. Prizanesel bo enemu izmed njenih otrok, drugemu pa namenil smrt. Sofija mora odločiti, kateri izmed otrok bo preživel. Če bi zavrnila odločitev, bo ubil oba njena otroka ter njo samo. Zdi se, da ima Sofija enako močne razloge, da reši katerega koli od otrok. Kaj naj torej stori? Katero izmed možnosti naj izbere?

Primeri dilem: *Tramvaj*

Na zelo strmem delu delavci popravljajo progo tramvaja. Temu nenadoma popustijo zavore in strga se tudi varnostna vrv, ki ga je držala pri miru. Tramvaj zdaj drvi navzdol in bo gotovo usodno povozil pet delavcev, ki ravno popravljajo tir, po katerem tramvaj pelje. Na srečo smo v bližini kretnice in lahko preusmerimo drveči tramvaj na drugi tir, kjer trenutno dela izvaja le en delavec. Ali bomo prestavili ročko kretnice? (Primer je v razpravo uvedla Philippa Foot, za njo pa preoblikovala tudi Judith Jarvis Thomson.)

Primeri dilem: *Votlina in debeluh*

Ko skupina ljudi raziskuje votlino, se poruši strop rova, ki jo je povezoval z izhodom. Sedaj vodi iz votline le ozka odprtina. Votlino tudi hitro zaliva voda, ki grozi z utopitvijo. V izhodni odprtini pa se je zagozdil debeluh, ki ne more ne naprej ne nazaj, niti s pomočjo ljudi v votlini. Ostali udeleženci v nesreči sicer lahko uporabijo dinamit, da bi povečali odprtino, a bi s tem ubili debeluha v odprtini. Ali je moralno dopustno, da se rešijo s tako grozovitim dejanjem?

Primeri dilem: *Agamemnonova dilema*

Agamemnonova dilema. Ko se je Agamemnon s svojo zbrano vojsko v Avlidi pripravljaj, da izpluje proti Troji, je med zbranimi začela kositi kuga, ladjevje pa je bilo ujeta v brezvetrje. Agamemnonu je modrec napovedal, da bo lahko pomiril jezo bogov le s tem, da namesto običajne živalske žgalne daritve žrtvuje svojo hčer Ifigenijo. Agamemnon je tako pred izbiro, da bodisi pogubi nešteto svojih vojakov in svoji državi odvzame možnost pomembne zmage nad Trojo bodisi ubije svojo hčer.

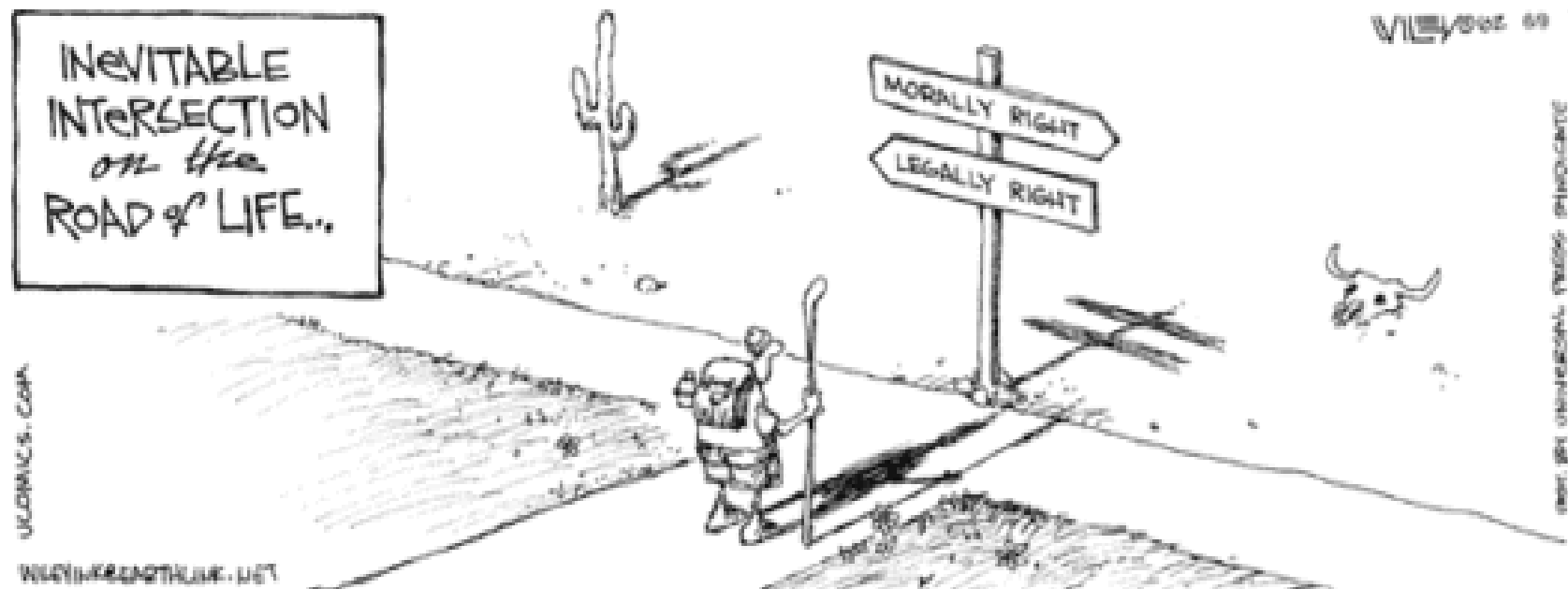

Dilema, konflikt, preostanek

- *Moralni konflikt* je situacija, ker smo soočeni z moralnimi razlogi, izmed katerih nekateri govorijo v prid in drugi pa nasproti določenemu ravnanju ali različnim ravnanjem, ki jim ne moremo slediti hkrati. (Razlogi lahko izhajajo iz moralnih načel, dolžnosti, vrednot, vrlin, skrbi ipd.) Pri tem ni pomembna moč oz. izenačenost moči posameznih razlogov.
- *Moralna dilema* je moralni konflikt, v katerem so razlogi na vsaki strani enako močni oz. enako močno podpirajo dve dejanji (ali več dejanj), ki jih ne moremo izvršiti hkrati.
- *Moralni preostanek* je to, kar ostaja za moralnim konfliktom in za moralno dilemo, po tem, ko smo se odločili za eno izmed alternativnih dejanj in v skladu s to odločitvijo delovali.

Ali so moralne dileme sploh možne?

1. vidik poenotenosti moralne teorije in vidik moralnega izkustva
2. deontična logika in paradoksi vezani na dileme

Malo deontične logike...

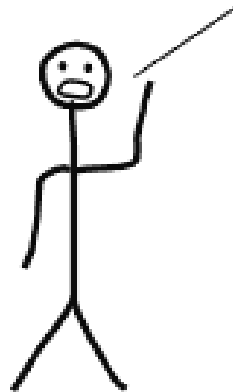
1. Oa
2. Ob
3. $\neg \Diamond(a \wedge b)$
4. $Oa \wedge Ob \rightarrow O(a \wedge b)$
5. $O(a \wedge b)$
6. $O(a \wedge b) \rightarrow \Diamond(a \wedge b)$
7. $\Diamond(a \wedge b)$
8. $\Diamond(a \wedge b) \wedge \neg \Diamond(a \wedge b)$

- d
- d
- d
- [AGG]
- [1, 2, 4]
- [VO]
- [5, 6]
- [3, 7; protislovje]

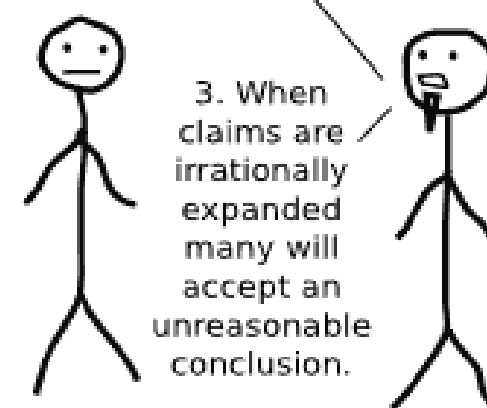
1. Oa d
2. Ob d
3. $\neg \Diamond(a \wedge b)$ d
4. $b \rightarrow \neg a$ [3]
5. $(Oa \wedge (b \rightarrow \neg a)) \rightarrow O\neg b$ [ROM]
6. $O\neg b$ [1, 4, 5]
7. $O\neg b \leftrightarrow \neg Pb$ [KO]
8. $\neg Pb$ [6, 7]
9. $a \rightarrow \neg b$ [3]
10. $(Ob \wedge (a \rightarrow \neg b)) \rightarrow O\neg a$ [ROM]
11. $O\neg a$ [2, 9, 10]
12. $O\neg a \leftrightarrow \neg Pa$ [KO]
13. $\neg Pa$ [11, 12]
14. $\neg Pa \wedge \neg Pb$ [8, 13]

toda ...

Modal logic is special because it uses statements that are qualified with expressions like "necessarily", "possibly", or "sometimes."

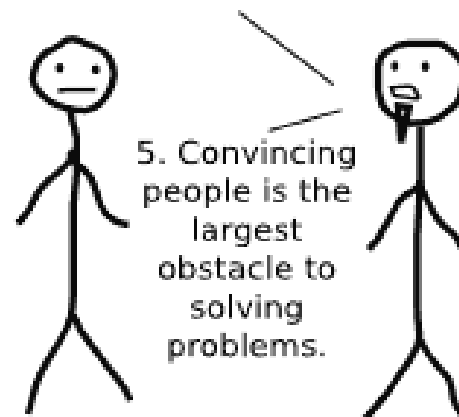

1. Modal logic solves some problems.
2. In a complex modal argument many will naturally expand at least one claim beyond reason.

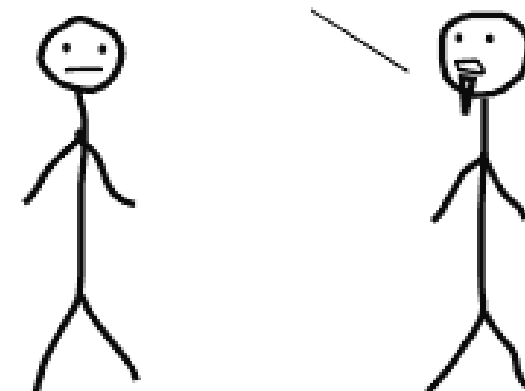
3. When claims are irrationally expanded many will accept an unreasonable conclusion.

4. Therefore, numerous people are likely to accept the conclusion of a complex modal argument.

5. Convincing people is the largest obstacle to solving problems.

6. Therefore, modal logic can solve all problems.

ThadGuy.com

Ali so moralne dileme razrešljive?

- o moralna ali spoznava dilema: kje je razlika?

Don't let problems puzzle you.

This course shows you how to
solve problems permanently.

Kako so moralne dileme razrešljive?

- o metanje kovanca ali življenjska odločitev

Kako se v oz. po moralni dilemi počutimo?

- o slaba vest, obžalovanje in žalost

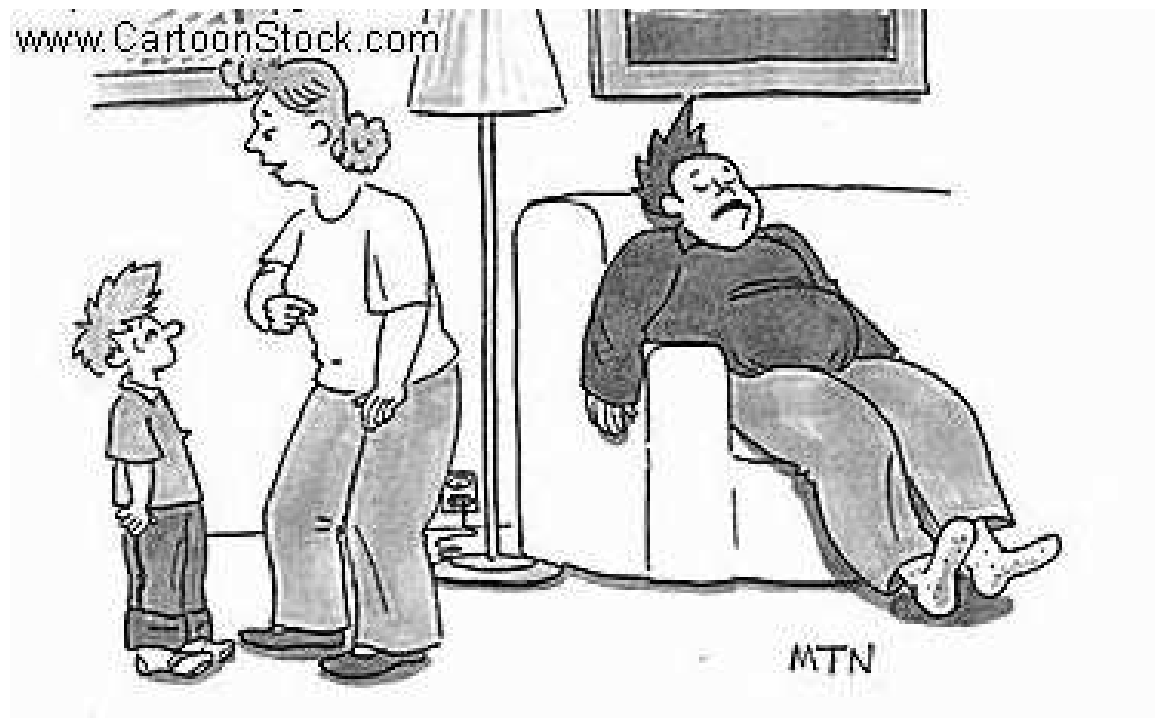
"DON'T WORRY ABOUT DOING THE RIGHT THING. THERE'LL BE PLENTY OF TIME FOR THAT WHEN YOU'RE FIRED, RETIRED, OR REINCARNATED."

Kaj pomeni obstoj moralnega preostanka?

- o posledice za metaetiko

Hvala!

"Thanks in advance for saving my life over his, if you ever have to choose."